

Monitor leerbon 1^e kwartaal 2009

**Wise up Arbeidsmarktconsultancy
13 mei 2009**

1. Achtergrond

Na het grote succes van de leerboncampagne in Noord-Brabant in 2007 en de regionale successen die er in 2008 geboekt zijn met de leerbonpilots op gemeentelijk niveau krijgt het fenomeen leerbon in 2009 opnieuw een vervolg. In 2009 investeert de Provincie Noord-Brabant in leerbonnen van maximaal €250 om laagopgeleide Brabanders te verleiden tot leren. Dit keer gebeurt dat in samenwerking met de 6 leerwerkservicepunten in Noord-Brabant. Zij zijn verantwoordelijk voor de behandeling en toekenning van de leerbon-aanvragen uit hun regio.

Wise up Arbeidsmarktconsultancy heeft de twee voorgaande edities van de leerbon gemonitord en is hier ook nu verantwoordelijk voor. In dit document treft u een samenvatting aan van de resultaten over het eerste kwartaal van 2009.

1.2 Werkwijze en criteria

Op www.leerbon.nl en via de telefoon kunnen mensen een leerbon aanvragen. Vervolgens wordt beoordeeld of hij of zij aan de criteria voldoet om een leerbon te ontvangen, deze zijn als volgt:

- 18 jaar of ouder
- Woonachtig in Noord-Brabant
- Geen startkwalificatie en geen opleiding in de richting sport, muziek en rijbewijs
- De opleiding/cursus mag nog niet begonnen zijn

Als de betreffende persoon aan de criteria voldoet krijgt hij of zij een leerbon toegekend. Het bedrag wordt pas uitgekeerd nadat een factuur van het opleidingsinstituut overlegd kan worden. De vergoeding kan ook rechtstreeks aan het opleidingsinstituut worden voldaan, dit laatste is vooral van toepassing op mensen die de middelen niet hebben om het geld zelf eerst te betalen.

In een centrale database worden een aantal gegevens geregistreerd van de mensen die een leerbon aanvragen. Het gaat om gegevens als geslacht, afkomst, werk/geen werk, soort uitkering, gekozen opleiding etc. Op deze manier wordt inzichtelijk welke mensen een leerbon aanvragen en welke kenmerken zij hebben.

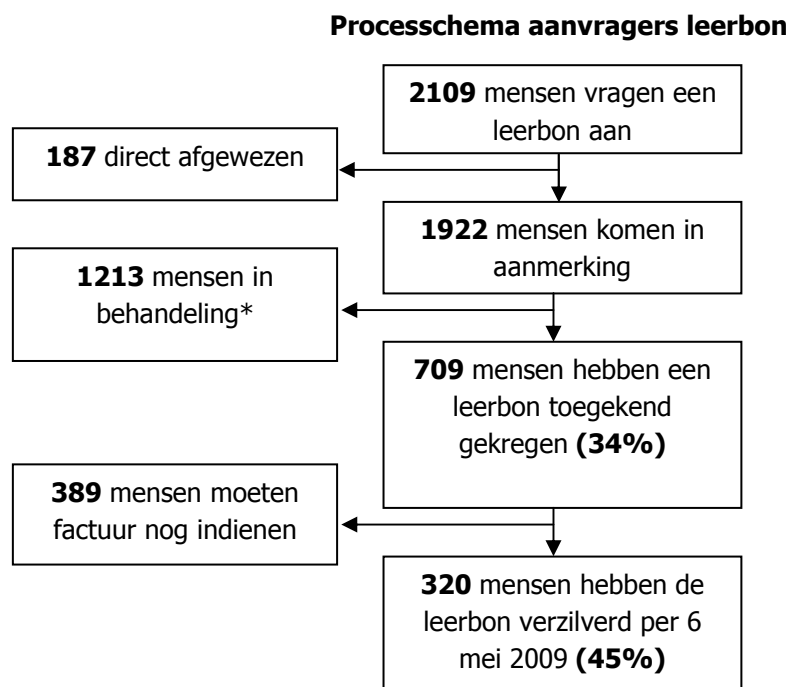
1.3 Het belang van een goede monitor

Het verstrekken van de leerbon aan laagopgeleiden is het hoofddoel deze campagne. Maar de campagne wordt veel waardevoller als ook een duidelijk beeld ontstaat over aan wie de leerbon is verstrekt.

De ervaringen met de twee reeds afgeronde monitors in 2007 en 2008 hebben zeer waardevolle resultaten opgeleverd. Er is onder andere inzicht verkregen in allerlei achtergrondkenmerken van de leerbon-ontvangers die zijn gebundeld in een reeds verschenen boekje. Daarnaast levert het een goed beeld op van hoe de leerbonnen zijn verdeeld onder de bevolking; zijn het bijvoorbeeld veel mannen, of veel allochtonen? Hoe is de leerbon gebruikt en met wel doel? Deze informatie kan gebruikt worden om nieuw beleid te formuleren ten aanzien van de doelgroep laagopgeleiden. Ook kunnen de deelnemende gemeenten gegevens met elkaar vergelijken en kunnen interessante verschillen en overeenkomsten aan het licht komen.

1.4 Processchema leerbonnen

Er zijn inmiddels al veel leerbonnen aangevraagd¹. De volgende figuur maakt dit inzichtelijk:

*In behandeling kan betekenen dat de vragenlijst nog moet worden opgestuurd, er nog teruggebeld moet worden of dat in de database nog geen status is ingevuld.

We gaan ervan uit dat het aantal verzilveringen uiteindelijk de honderd procent zal gaan benaderen. In het volgende hoofdstuk volgt een beschrijving van de belangrijkste achtergrondkenmerken, gekozen opleidingen en cursuskosten van de mensen die een leerbon toegekend hebben gekregen.

¹ Gegevens per 6 mei 2009

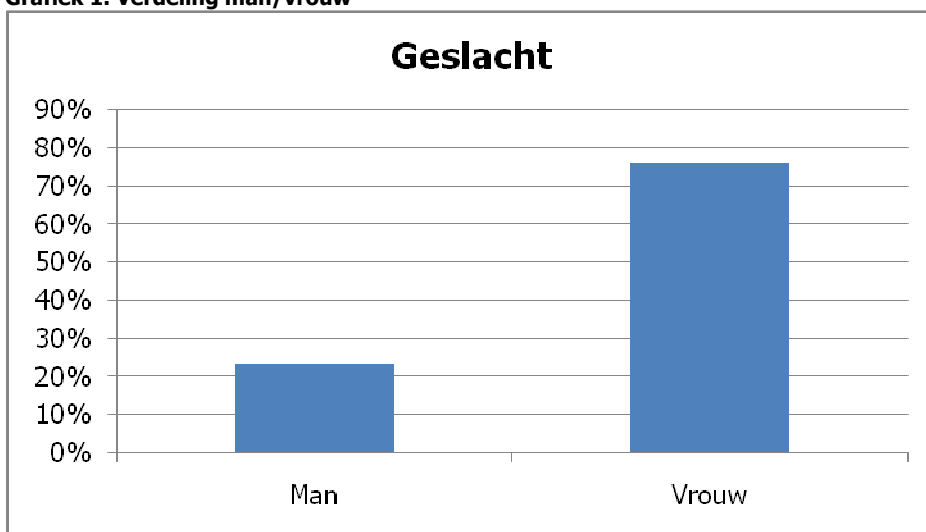
2 Resultaten

Zoals reeds beschreven kunnen uit de database allerhande relevante gegevens worden gedistilleerd. In de volgende paragrafen volgt hiervan een overzicht. We laten hier de resultaten zien van de mensen die een leerbon toegekend hebben gekregen (**709**). Een deel van hen zal de leerbon nog moeten verzilveren.

2.1 Achtergrondkenmerken

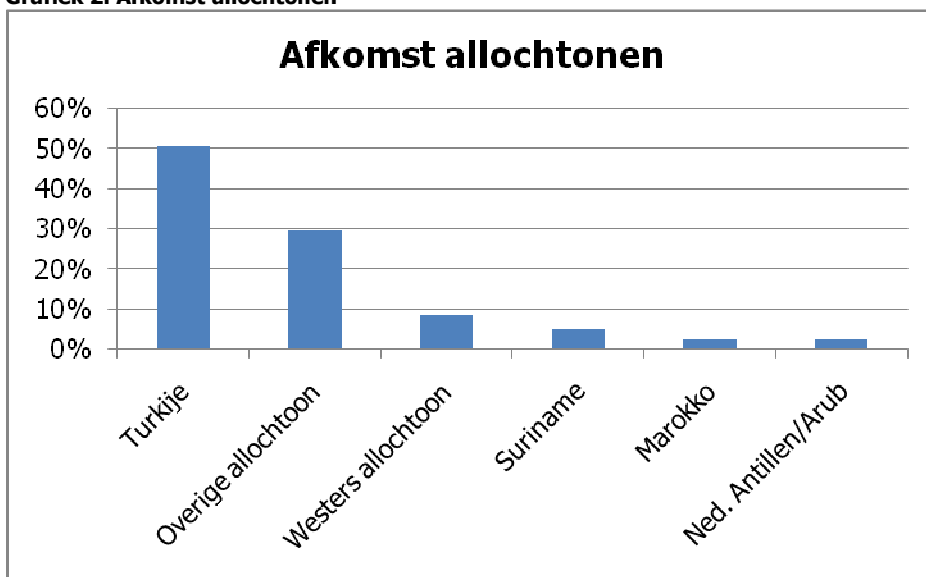
We zien dat meer vrouwen (76%) de weg naar de leerbon hebben gevonden dan mannen (24%). Dit is vergelijkbaar met de vorige edities van de leerbon waar de vrouwen ook in de meerderheid waren.

Grafiek 1. Verdeling man/vrouw

De gemiddelde leeftijd van de mensen die een leerbon toegekend hebben gekregen is **49 jaar**. Het grootste deel is van autochtone afkomst, 83%. De spreiding van de 17% allochtonen is als volgt:

Grafiek 2. Afkomst allochtonen

2.2 Woonplaats

De leerbon is bedoeld voor laagopgeleide Brabanders. Hieronder worden de top 20 woonplaatsen getoond van leerbon-aanvragen versus leerbon-toekenningen. De linkertabel laat de leerbelangstelling zien per woonplaats en de rechtertabel toont de plaatsen waar de meeste leerbonnen zijn toegekend.

Tabel 1. Leerbelangstelling vs. toekenning top 20

Woonplaats	Aantal deelnemers	Woonplaats	Aantal deelnemers	% van totaal toekenningen
Tilburg	180	Vught	83	12%
Vught	157	Oss	70	10%
Eindhoven	155	's-Hertogenbosch	53	7%
Oss	121	Eindhoven	37	5%
's-Hertogenbosch	116	Tilburg	32	5%
Helmond	68	Best	27	4%
Veghel	63	Valkenswaard	26	4%
Breda	59	Rosmalen	19	3%
Best	50	Sint Oedenrode	19	3%
Sint Oedenrode	43	Veghel	19	3%
Valkenswaard	43	Bladel	17	2%
Veldhoven	40	Waalre	17	2%
Rosmalen	37	Helmond	16	2%
Geldrop	32	Grave	14	2%
Uden	31	Veldhoven	12	2%
Waalre	30	Reusel	11	2%
Schijndel	29	Geldrop	10	1%
Grave	26	Uden	10	1%
Beek en Donk	24	Breda	9	1%
Bladel	24	Hapert	8	1%
TOTAAL	1328	TOTAAL	509	72%

De tabellen laten zien dat de top-5 aanvragen en toekenningen dezelfde woonplaatsen bevatten. Ook de meeste andere woonplaatsen komen in beide tabellen voor. Bijna driekwart van de mensen die een leerbon toegekend hebben gekregen is afkomstig uit de 20 woonplaatsen in de rechterkolom.

Wat opvalt is het grote aantal deelnemers uit Vught en Oss. Deze relatief kleine steden hebben meer deelnemers dan grote steden als 's-Hertogenbosch en Eindhoven. Verklaring voor de vele deelnemers in Oss kan gezocht worden in het feit dat de gemeente Oss in 2008 één van de pilots was waar de leerbon op gemeentelijk niveau is uitgezet. Ook toen was het IVC een populair instituut. Voor Vught en andere kleinere dorpen als Bladel, Grave en Reusel zou een verklaring kunnen zijn dat mond-op-mond reclame vaak een belangrijke rol speelt in deze kleinere gemeenschappen.

2.3 Inkomenssituatie

Van de 709 leerbon-ontvangers heeft 30% een betaalde baan, dit is minder dan bij de voorgaande edities van de leerbon. 13% heeft naast deze betaalde baan nog een aanvullende uitkering. 70% heeft geen baan.

Van de mensen die geen baan hebben heeft 72% een uitkering en 28% heeft geen eigen inkomen. Deze laatste groep omvat vooral vrouwen. Als we dit projecteren op alle mensen die een leerbon hebben gekregen betekent dit dat grofweg 1 op de 5 leerbon-ontvangers valt onder de categorie potentiële herintreders (nuggers). Deze groep is met de leerbon dus goed bereikt. De deelnemers die een uitkering hebben, kunnen worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

Grafiek 3. Soort uitkering

Wat hier opvalt, is het grote aantal AOW-ers, dit hangt samen met de hoge gemiddelde leeftijd. Het verschil met de andere categorieën is erg groot. In de vorige edities van de leerbon hadden ook de meeste deelnemers een AOW-uitkering maar was het verschil met andere soorten uitkeringen minder groot.

2.4 Werksituatie

Aan de werkenden is gevraagd aan te geven in welke branche men werkzaam is.

Grafiek 4. Branche werkende deelnemers

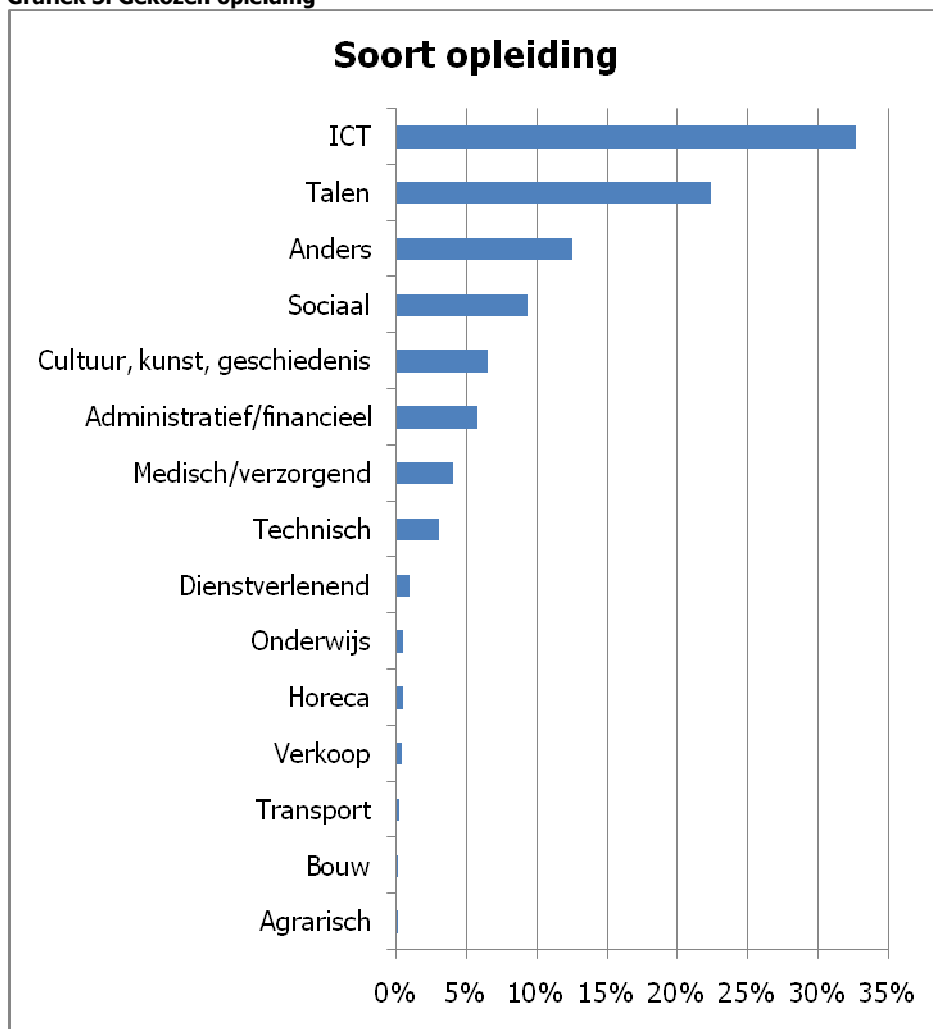

De grafiek laat zien dat de meeste deelnemers werkzaam zijn in de administratie, winkel, zorg en fabriek. Omdat de vrouwelijke deelnemers overheersen komen in dit overzicht ook meer 'vrouwelijke' branches voor.

2.5 Gekozen opleiding

Belangrijk om te weten is waar mensen voor kiezen als ze gratis een opleiding of cursus mogen volgen. In de voorgaande edities van de leerbon waren de computercursussen erg populair, maar ook taalcursussen. De verdeling ziet er in 2009 als volgt uit:

Grafiek 5. Gekozen opleiding

De populairste opleidingsrichtingen worden hier kort toegelicht:

- Ook dit jaar zijn opleidingen in de richting ICT veruit het populairst (223 keer gekozen). Het gaat dan vooral om computercursussen voor beginners, digitale fotobewerking en cursussen webdesign. Met name deze laatste twee komen dit jaar vaker voor dan voorgaande jaren.
- Opleidingen op het gebied van taal zijn ook populair (153 keer gekozen). Het gaat hier vooral om cursussen Engels. In mindere mate om cursussen Nederlands, Frans en Spaans.
- De categorie andere is zeer divers. Het kan hier gaan om naaicursussen, bloemschikken, zwemlessen, briden, poppen maken of een cursus dj.
- In de richting sociaal komen veel opleidingen voor onder de naam sociale participatie van het IVC in Oss. Dit zijn cursussen die bestaan uit diverse onderdelen gericht op de participatie van met name allochtone vrouwen. Andere cursussen in deze categorie zijn sociaal werk en psychologie.

Als we de gekozen opleiding vergelijken met een aantal achtergrondkenmerken dan vallen de volgende zaken op:

- Opleidingen in de richting ICT worden vooral gevolgd door oudere deelnemers, vanaf 46 jaar. Mensen die een opleiding in de richting sociaal volgen zijn gemiddeld iets jonger, vooral tussen de 36 en 45 jaar.
- Vrouwen kiezen vooral opleidingen in de richtingen sociaal (+11%) en medisch/verzorgend (+4). Mannen kiezen vaker voor ICT (+11) en talen (+6%).
- Wat betreft afkomst valt op dat allochtonen vaker kiezen voor taalopleidingen dan autochtonen.
- Mensen zonder betaalde baan kiezen vaker voor een opleiding in de richting ICT (+4%), sociaal (+8%) of uit de categorie anders (+8%). Werkenden kiezen vaker een administratieve opleiding (+9%) of talen (+2%).

Leeftijd: van 163 mensen niet bekend van de 2109

2.6 Gekozen cursusinstituut

Aan de deelnemers is ook gevraagd bij welk soort instituut ze van plan zijn de opleiding/cursus te gaan volgen of al gevolgd hebben. Uit de gegevens kan de volgende top-20 van populairste cursusinstituten worden samengesteld waar ruim 60% van de deelnemers de leerbon verzilverd:

Tabel 2. Top-20 populairste opleidings/cursusinstituten

Opleidings/cursusinstituut	Aantal deelnemers	% van totaal
Stichting ABZ Vught	85	19%
Volksuniversiteit	83	19%
IVC Oss	61	14%
ROC	42	9%
NHA	41	9%
Seniorenweb	28	6%
LOI	19	4%
Cum Lingua	18	4%
IP Computer Training Centrum	13	3%
KBO (ouderenbond)	11	2%
NTI	11	2%
CVO Lino Lommel (België)	10	2%
Studieplan	9	2%
Welzijn Salus	9	2%
Van Pelt glasatelier	7	2%
TOTAAL	447	100%

Hier komt het grote aantal deelnemers uit Vught en Oss terug. De Stichting ABZ en het Internationaal Vrouwencentrum (IVC) zijn populaire instituten om de leerbon te verzilveren.

Naast deze twee regionale instituten is te zien dat de volksuniversiteiten en de diverse ROC's in Noord-Brabant populair zijn bij de doelgroep, net als de NHA die thuisstudies verzorgt.

2.7 Motivatie voor de leerbon

Iemand kan verschillende redenen hebben om een opleiding te gaan volgen. Bijvoorbeeld om de kans op een baan te vergroten of om zichzelf te ontwikkelen. De resultaten van deze vraag zijn als volgt:

Grafiek 6. Motivatie voor de opleiding

Het grootste gedeelte van de deelnemers (42%) is gaan leren voor de eigen persoonlijke ontwikkeling, deze motivatie was ook bij de vorige edities van de leerbon het meest prominent. Voor bijna een kwart (24%) is de motivatie werkgerelateerd; om werk te vinden (10%), om ander werk te vinden (8%) of voor het huidige werk (6%). Deze cijfers verschillen met die van de voorgaande leerbon-edities, toen waren de motivaties meer werkgerelateerd. Met name de reden 'voor mijn hobby' komt dit jaar een stuk vaker voor.

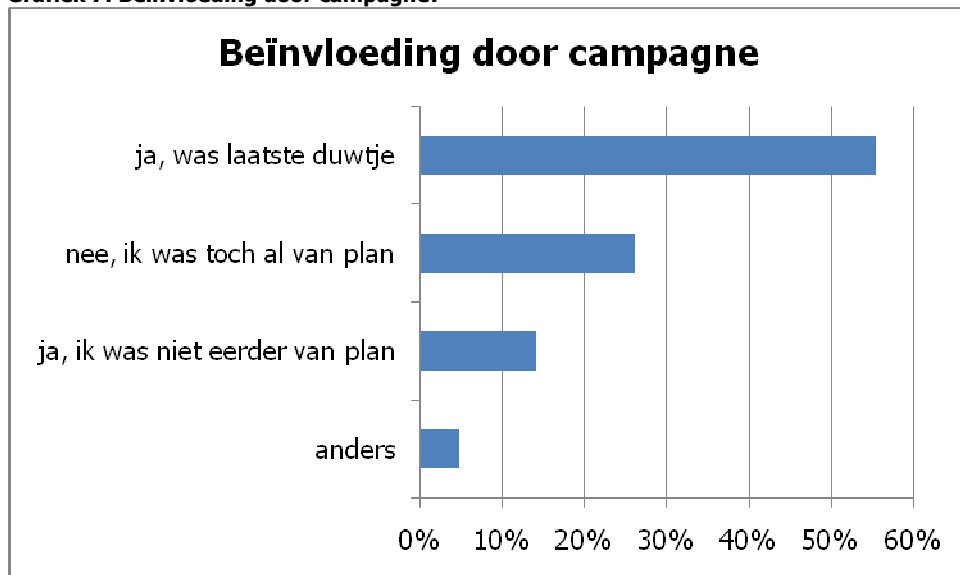
Als we de motivatie om te leren vergelijken met een aantal achtergrondkenmerken dan ontstaat het volgende beeld:

- Mannen volgen vaker een opleiding voor het huidige werk (+6%) en vrouwen vaker voor hun persoonlijke ontwikkeling (+5%).
- Allochtonen volgen vaker een opleiding om aan het werk te kunnen komen dan autochtonen.
- Mensen zonder betaalde baan gaan vaker leren voor hun persoonlijke ontwikkeling (+9%), hobby (+5%) of aan het werk te kunnen komen. Werkenden doen dit vaker voor hun huidige werk en om ander werk te kunnen vinden.

2.8 Effect leerboncampagne

Deelnemers is gevraagd of ze door de campagne rondom de leerbon gemotiveerd zijn geraakt om weer te gaan leren of dat ze het toch al van plan waren.

Grafiek 7. Beïnvloeding door campagne?

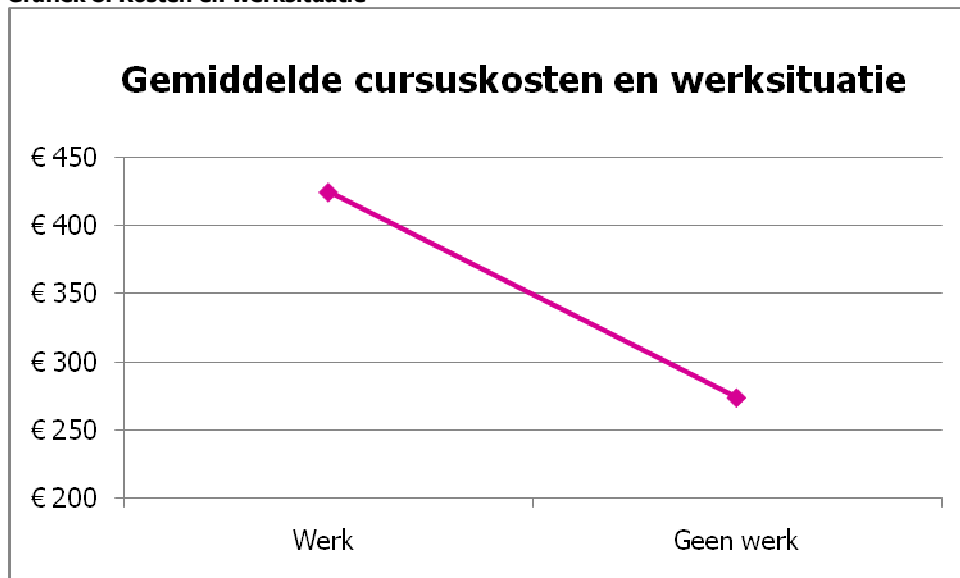
14% van de deelnemers was van tevoren niet van plan om weer te gaan leren, de leerbon heeft ze hiertoe aangezet. Voor 55% was de leerbon het laatste duwtje in de goede richting en 26% was het toch al van plan. Dit betekent dat de leerbon een goed instrument is om mensen over de streep te trekken om zich verder te ontwikkelen.

2.9 Kosten

De leerbon bedraagt maximaal €250. Maar niet iedereen heeft dit hele bedrag nodig voor een opleiding, sommige opleidingen zijn goedkoper. Andere zijn weer duurder dan €250 en daar wordt dan een gedeelte van vergoed.

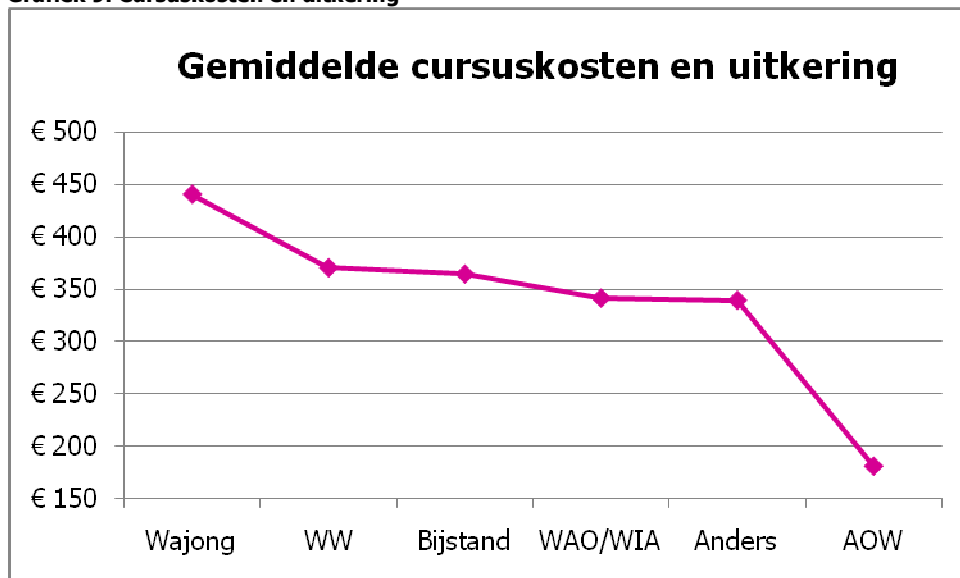
Een gemiddelde opleiding kostte **€320** en het gemiddelde bedrag dat is toegekend voor een leerbon is **€193**. Als we de kosten van de opleiding kruisen met de inkomenssituatie dan komen een paar interessante verschillen naar voren.

Grafiek 8. Kosten en werksituatie

Grafiek 8 laat zien dat mensen met een betaalde baan gemiddeld een veel duurdere cursus volgen dan mensen zonder betaalde baan. Dit was ook in de voorgaande edities van de leerbon het geval.

Grafiek 9. Cursuskosten en uitkering

Mensen in een Wajong uitkering kiezen gemiddeld voor de duurste opleiding en mensen met een AOW-uitkering de goedkoopste.

2.10 Conclusies

Belangrijkste conclusie is dat de leerbon wederom zeer succesvol is in het bereiken van laagopgeleiden en ze te stimuleren om weer te gaan leren. Twee kanttekeningen kunnen hierbij geplaatst worden:

1. De bereikte mensen lijken wat betreft achtergrondkenmerken erg op de mensen uit de voorgaande edities van de leerbon. Het zijn wederom vooral mensen van middelbare leeftijd en met name vrouwen. De gekozen opleidingen zijn ook nu vooral in de richting ICT en talen. Een doelgroep die altijd goed bereikt is met de leerbon zijn de nuggers, ook nu valt 1 op de 5 leerbonaanvragers in deze categorie. De leerbon loopt nog gedurende heel 2009 en die tijd zou benut kunnen worden om de leerbon meer onder de aandacht te brengen van mannen en jongeren (met name de groep jonger dan 35 jaar).

Een manier om dit te doen is de wervingswijze anders in te steken, blijkbaar spreekt de huidige wervingswijze van de leerbon vooral vrouwen en ouderen aan. Om meer mannen te bereiken zou het een idee kunnen zijn om meer gericht de werkplek van mannen op te zoeken, bijvoorbeeld productiebedrijven of bouwbedrijven en hier materiaal te verspreiden of voorlichting te geven. Voor jongere mensen zouden interactieve middelen als hyves, facebook of andere internetcommunities intensiever benut kunnen worden. Deze groep is meestal erg bedreven in het gebruik van internet en heeft vaak een account bij een van de genoemde online communities.

2. Wat dit jaar anders is dan de twee voorgaande jaren is dat de motivaties van deelnemers om een opleiding of cursus te volgen minder werkgerelateerd is dan voorheen. Mensen volgen dit jaar vaker een opleiding voor hun hobby of omdat ze het interessant vinden en in mindere mate voor hun werk of om (ander) werk te kunnen vinden. De relatie tussen de leerbon en werk vervaagt daarmee enigszins. De vraag is of de Provincie deze verschuiving gewenst vindt. In de komende maanden kan hier nog in de gewenste richting op gestuurd worden.

Naast het monitoren van de leerbon op deelnemersniveau is het ook interessant om te weten wat de effecten van de leerbon op de langere termijn zijn. Belangrijk is om te achterhalen of de leerbon daadwerkelijk meer laagopgeleiden tot leren brengt en mogelijk zelfs tot het behalen van een startkwalificatie. Dit leidt tot de volgende vragen: zijn de leervragen van de doelgroep voldoende beantwoord, wat zijn ze verder van plan op het terrein van scholing en eventueel werk en kan het servicepunt hierbij ondersteunen? Om deze vragen te beantwoorden zullen we dit jaar op 3 momenten een enquête afnemen bij leerbon-ontvangers waarvan bekend is dat ze de leerbon verzilverd hebben. Het doel is de effecten van de leerbon beter zichtbaar te maken en mensen die dat willen bij het servicepunt verder te begeleiden op het gebied van leren maar ook werken. In mei 2009 wordt de eerste enquêteronde gehouden.